

L'única semblança acadèmica abastable de Jocelyn Nigel Hillgarth i la seva extensa bibliografia el presenten com un historiador medievalista i iberista d'ampli registre, especialment valorat a Catalunya i a Mallorca pels estudis lul·lians. [1] Nascut a Londres el 1929, hi va morir el 12 d'abril de 2020. La major part de la seva vida, tanmateix, va transcórrer lluny d'aquesta ciutat, perquè Hillgarth va ensenyar durant una quarantena d'anys en universitats dels Estats Units i del Canadà —la darrera va ser la de Toronto, on es va jubilar el 1995—, i mai no va deixar de visitar Mallorca, ni que fos els mesos d'estiu. La seva família, en efecte, hi va adquirir el 1930 la propietat de Son Torrella, al municipi de Santa Maria. Son Torrella, sí, que arran del repartiment de Jaume I havia estat feu de la nissaga de Guillem de Torroella, l'autor de *La faula*

,
un conte d'autor en vers, peça clau de la literatura occitanocatalana del segle
xiv

El pare, Alan Hillgarth, va ser un militar i diplomàtic britànic que va destacar durant la Guerra Civil i que ha estat estudiat pel pare Josep Massot. [2] La mare, Mary Hillgarth, nascuda Gardner i d'ascendència noble, que entenia de botànica, de literatura i d'història, va traduir a l'anglès la *Crònica del Cerimoniós*.

[3]

El jove Hillgarth va rebre una educació britànica de primera fila i es va llicenciar a la Universitat de Cambridge, on va obtenir el doctorat l'any 1957 amb un estudi històric i filològic sobre un escriptor hispànic dels temps dels visigots:

"A Critical Edition of the
Prognosticum futuri saeculi

of St Julian of Toledo”. De llavors ençà, ha estat capaç d'estudiar aspectes de deu segles d'història cultural.

El 25 de febrer de 2010 la Universitat de les Illes Balears va organitzar un homenatge conjunt a Anthony Bonner i J. N. Hillgarth, “dos savis anglòfons, seguidors lul·lians, voltadors també de la vuitantena”, com Ramon Llull quan la seva *Ars brevis* va ser aprovada oficialment a la universitat de París set-cents anys abans, el 1310. El parlament d'agraïment de Bonner, publicat a les Actes de la trobada acadèmica, és escaït i funcional; el de Hillgarth, telegramàtic, retrata el seu tarannà retret, perspicaç i pragmàtic.

[\[4\]](#)

L'homenatjat hi recorda que el van dur a Mallorca quan “tenia menys d'un any” i que l'illa “ha estat una segona pàtria”. Com a instantània de la seva dedicació a Llull, afegeix: “En escriure els meus llibres sobre Llull i el seu deixeble, Thomàs Le Myésier, vaig estudiar els manuscrits lul·lians de les biblioteques de Palma i les col·leccions de París i Roma. En els anys seixanta vaig passar temps a Alemanya, on vaig estudiar el famós manuscrit de Karlsruhe i on vaig arribar a conèixer, a Freiburg, el professor Stegmüller, iniciador de l'edició llatina de Llull. En aquest moment vull mencionar especialment tres amics desapareguts, Robert Pring-Mill, Frances Yates i el pare Miquel Batllori [...] Tampoc vull oblidar l'altre amic, el pare Charles Lohr [...]”, que va ser director del Raimundus Lullus Institut de Freiburg.

Entre altres institucions de prestigi, Hillgarth va treballar a l'Institut Warburg de Londres: entre 1959 i 1962 en va ser Senior Research Fellow, i d'aquí la seva amistat amb la senyora Yates, capdavantera dels estudis sobre les arrels culturals i l'estructura lògico-científica de l'Art de Llull, que posteriorment han desenvolupat Robert Pring-Mill i Anthony Bonner. Les aportacions de Hillgarth es decanten cap al terreny de la història documental i librària, i aquí és on entra la seva devoció pel pare Batllori i per altres estudiosos catalans com Pere Bohigas, amb qui el lligava també una llarga amistat. El diplomatar de Llull que Hillgarth publicà el 2002 se cita en tots els estudis sobre el beat. El seu llibre clau, però, és una recerca complexa sobre el naixement del lul·lisme a França, que mostra inequívocament fins a quin punt la fama europea de Llull està vinculada al seu reconeixement en cercles reials i universitaris parisencs i a l'obra de Thomàs Le Myésier: *Ramon Lull and Lullism in Fourteenth-Century France*, de 1971.

La biblioteca privada de Hillgarth a Son Torrella, que va ser donada a la Universitat de les Illes Balears en ocasió de l'homenatge de 2010, havia estat l'enveja de tots els medievalistes que havien tingut el privilegi d'accedir-hi les darreres dècades del segle passat. Gràcies a aquesta eina magnífica Hillgarth podia treballar també a Mallorca en obres esdevingudes tan imprescindibles com els seus dos toms de *Readers and Books in Majorca (1229-1500)*, de 1991, en què la recerca documental es combina amb un finíssim discurs interpretatiu de la

història cultural de l'Illa. De fet, la major virtut de la bibliografia de Hillgarth, a part de la perícia tècnica en la recerca i la precisa catalogació d'amplíssimes fonts històrico-documentals, és l'astuta capacitat d'entendre el passat al marge dels llocs comuns ideològics derivats de l'habitual hipertròfia dels continguts simbòlics.

Tant se val que l'objecte d'estudis siguin els visigots pròpiament dits, i la historiografia dita "gòtica" que se'n deriva al segle xv, com el complicat entramat dels regnes ibèrics medievals o la monarquia que s'instal·la a la Península als segles
xvi i xv
ii

L'estil historiogràfic de Hillgarth fa parlar els fets i descalça els mites que els tergiversen i emmascaren. En són testimoni obres tan diferents com

The Problem of a Catalan Mediterranean Empire, 1229-1327

, de 1975, o

The Mirror of Spain, 1500-1700 : The Formation of a Myth

, del 2000.

Hillgarth també va posar al servei de la història eclesiàstica de la Corona d'Aragó a la baixa Edat Mitjana el seu ofici de documentalista en diverses publicacions escrites en col·laboració i va confegir, entre molts altres estudis d'història del pensament, el memorable

Who Read Thomas Aquinas?

, de 1992.

Els reconeixements públics dels mèrits de Hillgarth compten amb una llarga llista que inclou institucions britàniques, estatunidenques, canadenques, espanyoles, catalanes i mallorquines, i els seus deixebles més propers, com per exemple Thomas Burman, Mark D. Meyerson, Leah Shopkow o Harvey Hames, podrien parlar llargament de la seva generositat i vocació d'ensenyant. [\[5\]](#)

[\[1\]](#) Mark D. Meyerson, "El professor Jocelyn N. Hillgarth", *Anuario de Estudios Medievales*, 26, 1996, 489-501. Cf. la bibliografia del web de l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona, http://www3.udg.edu/vell/ilcc/Eiximenis/html_eiximenis/hillgarth.htm

[2] Josep Massot i Muntaner, *El cònsol Alan Hillgarth i les Illes Balears (1936-1939)*.
Barcelona

Publicacions de l'Abadia de Montserrat , 1995.

[3] Pere III of Catalonia (Pedro IV of Aragon), *Chronicle*, translated by Mary Hillgarth, with introduction and notes by J. N. Hillgarth, 2 vols. Toronto, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1980. Mary [Hillgarth, A](#)

[Private Life.](#)

Autobiographical Writings

, edited by her son Jocelyn Hillgarth. Son Torrella, Santa Maria, 1984.

[4] *Ramon Llull i el lul·lisme: pensament i llenguatge. Actes de les jornades en homenatge a J. N. Hillgarth i A. Bonner* . Barcelona-Palma, Universitat de Barcelona-Universitat de les Illes Balears, 2012. "Col·lecció Blaquerna", 10.

[5] *Religion, Text, and Society in Medieval Spain and Northern Europe : Essays in honor of J.N. Hillgarth* , ed. Thomas E. Burman, Mark D. Meyerson, and Leah Shopkow. Toronto, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 2002.